

Paavali Halosen sukuseuran tapaaminen

Rokua 7.-8.7.2018

Arvoisat sukuseuran jäsenet

Hyvät naiset ja herrat!

Minunkin puolesta tervetuloa Rokualle yhteiseen sukutapaamiseen. Rokua on jääkauden sulamisvesien muodostama maisemakokonaisuus, jollaisia on kaksi Suomessa. Peruskalliovaajoama on täyttynyt hiekkasedimentillä niin myöhäisenä geologisena vaiheena, että alueella on mikrofossiileja, jotka ovat saaneet aikaan pieniä kaasu-, jopa öljypisaroita. Valitettavasti ei kotitarpeiksikaan riittävästi. Alue on Suomen ainoa geopark ja sellaisena maailman pohjoisin. Alueen luontoon, historiaan ja kulttuuriin kannattaa tulla tutustumaan myös myöhemmin.

Tänne sijoittuvat ilmeisesti myös esi-isämme Paavali Halosen varhaiset juuret. Niitäkin kannattaa täällä tutkia. Raskaiden rappasotien lopulla hänen tiedetään lähteneen Pekka Vesaisen joukoissa tuhoamaan vastavuoroisesti Kuolaa ja Kantalahtea. Pekka Vesainen oli kotoisen naapuripitäjästä Ylikiimingistä, jossa venäläiset sissit aiheuttivat suurta tuhoa myös hänen perheelleen. Tapahtumat sijoittuvat 1590-luvun taitteeseen. Täyssinän rauha 1595 Ruotsin ja Venäjän välillä hillitsi jatkuvia hävitys- ja ryöstöretkiä.

Ruotsi ei kuitenkaan luopunut valloitushalustaan. Stolbovan rauhaan 1617 päättyneillä sodillaan Ruotsi pystyi valloittamaan Venäjältä Balttian ja Inkerinmaan sekä osan nk. Vanhasti Suomesta. Ruotsin ankara mukauttamispolitiikka valloitetun alueen asukkaita kohtaan johti karjalaisväestön pakenemiseen Anuksen ja Novgorodin kautta Tverin alueelle. Heidän vanha kulttuurinsa ja kielensä on löydettävissä Lihoslavin kaupungin asukkaissa edelleen.

Arvoisat Kuulijat!

Olen juuri palannut jokakesäiseltä pitkältä turistiopastusmatkalta Venäjältä. Näillä matkoilla olemme perehtyneet Ruotsi-Suomen ja Venäjän väliseen historiaan aina 800-luvulta lähtien. Tämän historian sisällä on elänyt myös Paavali Halonen ja hänen edeltäjänsä sekä seuranneet sukupolvet. Olisikin mielenkiintoista tietää, miten suvun siirto/hakeutuminen pohjoisemmaksi Savon kaskimailta on tapahtunut. Miten on selviydytty historiavaiheiden koettelemuksista ja vähitellen päädytty nykyisille

asuinpaikoille sekä sukurakenteisiin. Mitkä suvun vaiheet ovat olleet täällä Oulujokivarressa, josta Paavali esi-isän siirtyminen Kemijärven reheville luhtaniityille on tapahtunut. Löytyykö täältä vielä hänen sukulaisiaan? He ovat voineet olla merkittäviä tervanpolttajia ja jokivarren tervaveneitä ohjaavia tervalotnikoita.

Siuruaisen sukuhaaran osalta tiedetään, että Olli Halonen tuli Rovaniemeltä Pudasjärven Livon kylään Uuden-Puhakan rengiksi ja hänet kirjattiin tuolloisen Kollajankylän palvelusväkeen kuuluvaksi. Hän meni naimisiin talon tyttären kanssa ja rakensi oman asuinpaikan sekä siirtyi myöhemmin tilalliseksi Törmäsen taloon, jota sanottiin edeltävän asukkaan mukaan Siuruaisen paikaksi. Sukunimilain mukaan uudet asukkaat saivat sukunimekseen Siuruainen. Tästä eteenpäin suvun historiaa on pystytty kartoittamaan varsin luotettavasti.

Hyvät kuulijat!

Kemijärven sukutapaamisessa totesin, että en ole sukututkija, vaan lähinnä sosiaali- ja kulttuurimaantieteilijä sekä biologi. Yliopistovaiheessa tein väitöskirjani Suomen ja Fennoskandian saamelaisten elinoloista ja selviytymisestä historian eri vaiheissa. Myöhemmin tutkin USA:n Oregonin yliopistossa Yhdysvaltojen intiaanien vastaavaa kehitystä. Näistä on jäänyt perusasenne kiinnostua ihmisryhmien selviytymisen tarkastelu jopa vuosituhansista toiseen. Ja ennen kaikkea, miten historian vaiheiden läpi eletty elämä on vaikuttanut ihmispopulaation nykypäivään ja vaikuttaa ehkä tulevaisuuteenkin. Populaatiotarkastelussa voi olla myös suku ja sen kohtalot.

Minua kiinnostaa Paavali Halosen sukuhaarojen elämänvaiheet jäljitettävissä olevien tietojen perusteella. Stolpovan rauhan jälkeen 1618-1648 Ruotsi käynnisti 30-vuotisen uskonsodan, joka vaati myös suomalaiset mukaan. Venäjän tsaari Pietari Suuri käynnisti 1600-luvun lopulla Suuren Pohjansodan, miehitti Suomen ja aloitti Pietarin kaupungin rakentamisen v. 1703. Erityisesti Suomen rannikkoalueet kokivat rankan kohtalon. Alueelta vietiin pakolla tuhansia vankeja rakentamaan Pietaria, 4 000 lasta kasvamaan venäläisiksi asukkaiksi Pietariin. Kasakat tappoivat kirveillä yhtenä yönä 800 Hailuodon asukasta 29.9.1713. Pietari Suuri vannoni raivaavansa 10 penikulman asumattoman vyöhykkeen Venäjän ja Ruotsin emämaan välille. Oliko suvussamme henkilöitä, jotka kuuluivat Sakari Topeliuksen "Koivu ja tähti"- tarinan kohtaloon?

Mitä sitten tapahtui Halosen sukuhaaroille Suomen sodan 1808-09 aikana ja sen jälkeen? Täältä aikakaudelta on esivanhemmilta periytynyt suullista tietoa ainakin

meidän sukuhaarasta. Sinällään rauhallisena kehitysaikana suurta tuhoa aiheutti 1860-luvun nälkäaika sekä rankat kulkutaudit. Ne tappoivat Pudasjärvelläkin noin tuhat asukasta. Tuohon aikaan lähti kesäkalaan 1843 syntynyt Johan Abraham Siuruainen ja jätti käynniltään itävän alun Vesisaareen uuden sukuhaaran syntymiseen. Valitettavasti kiireinen elämä ei ole mahdollistanut aloitettua yhteydenpitoa yli 200 -henkilöiseen aktiiviseen sukuseuraan. Yritetään seuraavaan tapaamiseen saada mukaan heidän edustajiaan.

Autonomian aika vaikutti väestön muuttoon ja sijoittumiseen uusiin ammatteihin. 1900-luvun alun Venäjän sortokaudet käynnistivät suomalaisten laajan muuttoliikkeen Amerikkaan. Sitä kiihdytti itsenäistyminen ja torppareiden sekä mäkitupalaisten elinolojen muutokset. Piiolla ja rengeillä sekä varattomalla väestöllä ei ollut mahdollisuutta lunastaa itselleen asuinpaikkoja. Kuinkahan paljon eri sukuhaaroista muutti 400 000:n muun kanssa etsimään elantoa Amerikasta ja Kanadasta. Mitkä olivat heidän ja jälkeläistensä kohtalot? Kuinka monet heitä lähtivät hakemaan noin 8000-10 000 ihmisen mukana parempaa tulevaisuutta Karjalan työkansan kommuunista ja kuinka monia heitä teloitettiin kansanvihollisina Sandarmohissa tai Petroskoin lähimetsikössä?

Myöhemmän historian osalta tiedot lisääntyvät ja kirkastuvat. Paljonko väkeä siirtyi asutustiloille luomaan tulevaisuuttaan 1936-asetuslain, 1940-pika-asetuslain, 1945 maanhankintalain sekä 1959 maankäyttölain mukaisille pienviljelytiloille? Tämän kohtalon koki noin miljoona suomalaista. Talvi-, jatko- ja Lapin sodat vaativat isänmaan puolustajat, mutta osa heitä palasi asuinpitäjien sankarihautoihin tai vammautui eri tavoin viiden sotavuoden aikana. Miten sukumme jäsenet osallistuivat sodanjälkeiseen yhteiskunnan rakentamiseen maataloudessa, metsätöissä, uitoilla, voimalaitostyömailla ja sodan jälleenrakentamisessa?

Miten perheet kasvoivat, elinolot paranivat, lapset pääsivät kouluun ja nykyaika helpotti kotien elämää sähkösaannin, koneistuksen ja palvelujen kautta. Kuinka moni ei kotiseudultaan löytänyt työtä, puolisoa ja sosiaalista rakennetta, vaan päätti lähteä Ruotsin työmarkkinoille, monet jopa Australiaan. Miten nykysukupolvet ovat saavuttaneet tuloksia eri aloilla ja vaikuttaneet vaatimattomista oloista kasvaneina merkittävästikin yhteiskunnan kehitykseen.

Elämme vuosiparia 1917 ja 1918. Sadan vuoden jälkeen voimme kiihkotta lähestyä myös sukumme poliittista historiaa. Miten sisällissota jakoi kansaa maan eri olissa ja

sukujen sisällä. Kuinka paljon pohjoisen väkeä aktiivisesti osallistui sisällissotaan. Miten väkeä lähti 1914 jälkeen jääkärikoulutukseen tai SS-mieheksi Saksaan. Paljonko väkeä suvustamme pakeni sisällissodan jälkeen Venäjälle. Kolmessa aallossa pakeni sinne yli 30 000 punaista, heidän joukossaan jopa 84 eduskuntaan tuohon mennessä valittua kansanedustajaa. Tasaveroisesti köyhään Pohjolaan sisällissodan allot eivät etelän voimalla ulottuneet.

Lopuksi totean, että voisi olla hyvinkin mielenkiintoista tallentaa tietoa eri sukuhaarojen elinoloista, muuttoliikkeestä ja sen syistä, rakentamisesta, sairauksista, kuolinsyistä ja asuinpaikkakuntien tavoista, miten elämäntilanne järjestyi. Kuolleet on saatettu maanpoveen, mutta jokainen heistä on elänyt erilaisen ja ainutkertaisen elämän, jossa suvun, lähipiirin ja yhteiskunnan kannalta on ollut henkistä, aineellista ja kulttuurista arvoa. Elämäkaaren alku ja päätepisteen tiedot eivät sitä avaa, vaan ne muistiin merkityt tiedot, jotka säilyvät tuleville sukupolville.

Rakennuksia, esineitä ja tarinoita kannattaa tallentaa. Niistä tulee olemaan pula, sillä nykyinen hektinen bittielämä ei jätä paljoakaan kirjeitä, kortteja, päiväkirjoja, kalentereita ja säilyviä valokuvia sekä teknisesti talletettua tietoa, joiden tulkintalaitteet muutamassa vuodessa katoavat kodeista ja markkinoilta. Lisäksi tietosuojat vaikeuttaa aineistojen saantia sekä eri lähteet asettavat yhä suurempia käyttömaksuja. Sadan vuoden päästä tämän aikakauden tutkijat ovat vaikeuksissa, vaikka elämme ylipäätään informaatioyhteiskunnan aikaa. Ja voihan olla, että tuohon aikaan historiaakaan ei paljon tutkita, koska sen opetuksen tarvetta koululaitoksissa kyseenalaistetaan. Eräs taannoinen ministeri totesi: ”Kouluopetuksessa ei juurikaan tarvita historiaa ja maantiedettä; pitää keskittyä enemmänkin filosofiaan”.

Suomi on kulttuurikansa. Vahvan perinnetiedon nojalla olemme nousseet köyhyydestä maailman yhdeksi parhaaksi maaksi asua ja elää. Vain juuret ja arvot tuntien sekä säilyttäen voimme rakentaa tulevaisuutta. Uskon ja luotan, että Paavali Halosen sukuseurassa elää halu ja kyky sijoittaa edeltäneiden sukupolvien elämä osaksi kansakuntamme ja alueidemme kehitystä. Se ei synny itsestään, vaan meidän kaikkien on siitä osaltamme vastattava. Ilman laajan suvun eri haarojen omaa työtä kokonaisuuden luominen ja tallentaminen ei ole mahdollista.